

Tillsyn av mindre hästgårdar i Sjöbo kommun

MADELEINE HOLM 2016

MVEM03 EXAMENSARBETE FÖR MILJÖ OCH HÄLSOSKYDDSEXAMEN 15HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

Madeleine Holm

MVEM03 Examensarbete för Miljö och hälsoskyddsexamen 15 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Poul Hansen, Lunds universitet

Extern handledare: Karl Asp, miljöinspektör, Sjöbo kommun

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning

Lunds universitet

Lund 2016

Abstract

Sjöbo municipality in the southern parts of Sweden is well suited for keeping horses since the sandy soil and, for the region, cheap land makes it possible to provide good grassing for horses all year around. In this project nutrient leakage from horse farms was investigated by conducting inspection. The inspections focused on the small horse farms with three up to ten animal units and less than ten hectares of land. The project aimed to inform the horse owners about the regulations affecting them. The reason for the limitations in animal units is due to changes in the regulations if you have more or less animal units.

The results from 33 inspections were compiled regarding to their environmental impact, such as: storage of manure, waste treatment routines and chemical storage. The results showed that the most common way to store manure is on a concrete foundation. Most of the horse farms lease machines and workers to take care of their farmland. The most common defect was the lack of a documented calculation for the storage space needed for the manure over the winter. Although, in all cases except one the storage space still had the correct volume. The most serious defect was that seven farms stored the manure directly on the ground. This can lead to nutrient leakage to the surrounding with impacts of the ecosystem as a result.

The results indicated the import of conducting inspections on the smaller horse farms since the lack of knowledge on correct storage of manure and defects found during this project indicates that this is a problem. Once the farm been inspected and defects are corrected and new routines are implemented. The inspection intervals, which is four years, are enough. The focus should be to inspect farms that never before had an inspection.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Definitioner	5
Inledning	7
Gällande lagstiftning	9
Syfte	11
Metod	12
Avgränsning	12
Inför tillsynsbesök	14
Tidsplanering	14
Genomförande	14
Efter tillsynsbesök	15
Resultat	16
1. Vilken är den vanligaste lagringsmetoden för gödsel på mindre hästgårdar i Sjöbo kommun?	17
2. Vilka brister gällande lagringsutrymme och kapacitet finns det inom gödselhantering?	17
3. Hur stor spridningsareal har gårdarna som sprider på egen mark?	19
4. Vilken typ av avfall uppkommer på mindre hästgårdar och hur hanteras det?	20
5. Vilken inställning och kunskapsnivå finns det hos verksamhetsutövarna när det gäller konsekvenser av eventuella brister?	20
6. Hur stort är behovet av tillsyn på mindre hästgårdar i Sjöbo kommun?	21
Diskussion	22
Lärdomar: från utskick till avslutat ärende	22
Inställning och kunskapsnivå hos verksamhetsutövare	23
Tillsyn i framtiden	24
Tack	26

Referenser	27
Bilaga 1. Utskick	29
Bilaga 2. Checklista utformad för hästgårdar	31

Definitioner

A-verksamheter: Tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter som prövas av Mark- och miljödomstolen.

Betesmark: Mark som inte går att plöja upp och därför används för bete.

B-verksamheter: Tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter som prövas av länsstyrelse som beslutar om tillstånd.

C-verksamheter: Anmälningspliktiga verksamheter och anmäls till tillsynsmyndigheten (Miljöenheten, Sjöbo kommun).

Djupströbädd: Fastgödsel med mycket strömedel som mockas ut varje år

Djurenhet: Definition från Miljöprövningsförordning (2013:251) för häst gäller att en häst, inklusive föl upp till sex månaders ålder. Djurenheter används som ett mått för att kunna jämföra olika djurslags gödselproduktion (Jordbruksverket 2016 B).

“Excellistan”: Sammanställd lista över lantbruk i Sjöbo kommun som används av miljöinspektörerna på Sjöbo kommun för att planera tillsynen. Listan uppdateras kontinuerligt.

Fastgödsel: Definition ur SJVFS 2004:62: *“Stallgödsel och andra organiska gödselmedel som kan lagras till en höjd av minst 1 meter utan stödvägg”.*

Känsliga områden: Ett område där det finns risk för läckage av kväve till havet vilket ställer högre krav på gödsel förvaring och spridning. Känsliga områden anges i SJVFS 2004:62.

Miljöreda: Ärendehanteringssystem som används på Miljöenheten i Sjöbo kommun för hantering av objekt.

MB: Miljöbalken (1998:808)

Mindre hästgårdar: I denna uppsats avses gårdar med mellan 3-10 hästar och max 10 hektar tillhörande betesmark.

Objekt: A-, B- eller U-verksamheter kallas “objekt” på tillsynsspråk.

Platta: En gjuten betongplatta för förvaring av gödsel, vilket minskar risken för läckage av gödselvatten.

Verksamhetsutövare: Den som bedriver verksamheten på ett objekt (gård)

SFS (1998:915): Förordning om miljöhänsyn i jordbruket

SJVFS (2004:62): Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring

Stallgödsel: Definition ur SJVFS 2015:21: Husdjurens träck eller urin med eventuell inblandning av foderrester, strömedel eller annan vätska såsom spillvatten, disk- och

tvättvatten, pressaft från ensilage eller eventuell nederbörd uppsamlad på gödselplatta, rastgård och i behållare. Begreppet omfattar även de ingående delarna i behandlad form

Stuka: En gödselstuka är en mellanlagring av fast gödsel på mark utomhus, tillfällig lagring i fält och kompostering i fält.

Tidkort: Tid som tillsyn, restid och rapportskrivning har tagit redovisas skriftligt för verksamhetsutövaren som får möjlighet att överklaga om denne anser debiteringen orimlig. Detta görs innan fakturan skickas ut.

U-verksamheter: U-verksamhet omfattas varken av tillstånds- eller anmälningsskyldiga.

Övergödning: Ett överskott av näringsämnen (Kväve och fosfor) ökad primärproduktion i akvatiska miljöer vilket resulterar i algblooming som leder till syrebrist.

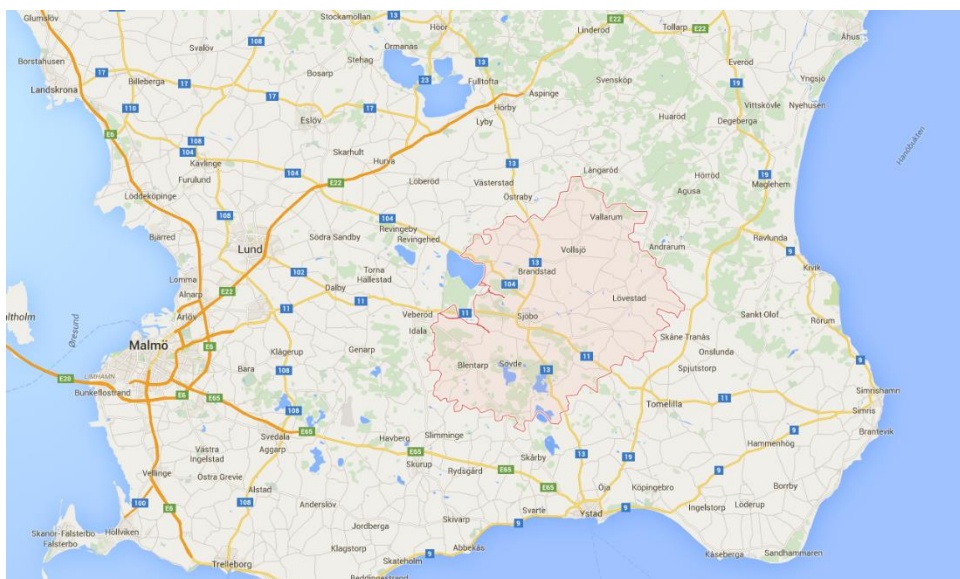
Åkermark: Mark som är lämplig att plöja och som kan användas till växtodling eller bete.

Inledning

I hela Sverige, och särskilt i det utpräglade jordbrukslandskapet Skåne, är övergödning av sjöar och vattendrag ett stort problem. Detta märks inte minst på Östersjön där det sedan många år tillbaka rapporterats om döda bottnar och algblomningar (Björk Blixt 2014). Dessa miljöproblem är orsakade av att stora mängder näringsämnen från lantbruket, industrier, dagvatten och avlopp rinner ut i sjöar, vattendrag och vidare ut i havet (SMHI 2014). Som en del i att komma tillrätta med problemet antog Sveriges riksdag 1999 15 miljökvalitetsmål som idag har blivit 16 (Naturvårdsverket 2016), där bland annat "*Ingen Övergödning*" är ett av målen som är relevant för detta projekt.

Jordbruksverket konstaterar att läckage av näring från jordbruket är en viktig bidragande orsak till övergödning i sjöar, vattendrag och en av orsakerna till Östersjöns dåliga ekologiska status (Jordbruksverket 2016). För mycket näring i havet leder till algblomningar. När algerna dör sjunker de till botten och ger upphov till syrebrist som i sin tur frigör fosfor vilket stimulerar ytterligare algblomningar. Ett steg mot en lösning är att minska den mängden näring som läcker ut från åkrar och betesmark till miljön genom reglera tid för spridning av gödsel och ställa krav på en tät förvaringsplats för gödsel. Att minska näringsläckaget är av intresse både för miljön, för att uppnå miljömålen men också för lantbrukare som får en större och jämnare skörd om näring läggs där den behövs och stannar på åkern så att den kan tas upp av växterna. För hästhållare är det av intresse att hagarna får behålla en varierande flora med inslag av mycket örter eftersom detta är hälsosammare för hästarna än allt för kraftigt gräs som kan leda till sjukdomar på grund av fetma hos hästarna. Enligt beräkningar gjorda av Jordbruksverket kommer hälften av näringen som orsakar problem i Östersjön från jordbruket (Jordbruksverket 2016).

Sjöbo kommun, i Skåne, är en utpräglad jordbrukskommun med många stora aktiva jordbruksföretag (figur 1). Den sandiga marken, och den för regionen, billiga marken lockar även hästhållning vilket har gjort Sjöbo till en av Sveriges häst-tätaste kommuner. Hästhållning bidrar till kommunen både ekonomiskt, kulturellt och socialt. Hästarna håller också landskapet öppet genom betning. Med hästhållning produceras oundvikligen gödsel som måste tas omhand. Hästgårdarna återför gödsel antingen till den egna vallen eller så hämtas gödsel av annan jordbrukare för användning på dennes mark. Hästgödsel innehåller främst kväve och återföring till odlingsmark är viktigt för kretsloppet. Brister i förvaringen av gödsel och spridning vid fel tidpunkter gör att näring kan hamna där den inte ska vara. Sjöbo kommun är ett känsligt område där det råder särskilda regler kring lagring och spridning för att minimera risken för läckage.

Figur 1. Karta som visar större delen av Skåne samt Sjöbos läge. Källa: eniro.

Miljöenheten i Sjöbo kommun har tillsynsansvaret och utför inspektioner på lantbruk i syfte att kontrollera att miljöbalkens bestämmelser följs. Om det finns brister i verksamheten ska kommunen ställa krav så att verksamhetsutövaren åstadkommer rättelse. Alla verksamheter, även mindre hästgårdar, utgör föremål för kommunens tillsyn. Vid en rutin kontroll är det gödselhantering, kemikaliehantering och avfallshantering samt om eventuell cistern är kontrollerad som är relevant för mindre hästgårdar. Tillsyn innebär en granskning av hur hästgårdarna uppfyller de krav som ställs genom lagar, förordningar och föreskrifter. Tillsynen har en viktig del i en demokrati för att genom tillsyn kontrollerar kommunen att verksamheterna uppfyller de lagar och regler som regeringen har föreskrivit.

I kombination med att Sjöbo kommun har många mindre hästgårdar har kommunen flera viktiga dricksvattentäkter och ekologiskt värdefulla sjöar och vattendrag. Läckage av näringsämnen till dessa skulle ha en negativ inverkan på vattenkvalitén. Det finns åtta större vattendrag och sjöar i kommunen som samtliga uppvisar problem med syrefria förhållanden till följd av övergödning och har status "måttlig ekologisk status" eller "otillfredsställande ekologisk status" (VISS, 2016). Enligt det regionala miljömålet "Ingen Övergödning" ska statusen för alla sjöar och vattendrag i Sverige vara "god ekologisk status" år 2020. Ytterligare belastning av näringsämnen skulle kunna ha negativ inverkan på den ekologiska statusen som redan är dålig.

På miljöenheten jobbar tre miljöinspektörer som delar på ansvaret för tillsyn av lantbruk. Eftersom de stora verksamheterna (B- och C-verksamheter) producerar mer gödsel och avfall prioriteras de i tillsynen eftersom de har en större miljöpåverkan. Under förra året beslutade miljöenheten att de ville få en bättre översyn över de mindre hästgårdarna som klassas som U-verksamheter. Att hålla häst innebär, precis som hållande av andra lantbruksdjur, att verksamhetsutövaren är ansvarig för att lagra och hantera gödsel på

rätt sätt. Tillsynen över mindre hästgårdar är viktig till exempel om flera hästgårdar inom samma avrinningsområde har brister i gödsellagringen kan detta ha stor påverkan på närliggande vattendrag och grundvatten. Under 2016 års tillsyn av hästgårdar har kommunen uppmärksammat att det förekommer brister i gödselhanteringen som har lett till råd och även föreläggande. Därför ser kommunen att det är viktigt att få en bättre inblick i hur utbrett problemen är för att kunna lägga upp tillsynen på ett effektivt sätt framöver. För Sjöbo kommun, precis som för många andra kommuner, finns det en resursbrist vilket gör att tillsyn på de större lantbruken prioriteras.

Syftet med tillsyn är dels att muntligt informera verksamhetsutövaren vilka regler som gäller för dennes verksamhet. De som håller häst gör ofta detta i mindre skala och kommunens intryck är att ansvariga inte ser sig som "verksamhetsutövare" i den betydelsen som lagstiftningen avser. Detta gör tillsynen av dessa verksamheter särskilt viktig. I den kontrollrapport som alltid skickas ut efter tillsynen så bifogas också gällande regler kring gödselhantering och nya regler gällande till exempel bekämpning av ogräs på gårdsplaner. Effekten kommunen hoppas på är en bättre kunskap om vad som gäller och detta ska leda till en bättre efterlevnad av gällande lagstiftning.

Gällande lagstiftning

Gödsel innehåller mycket näringsämnen och för att minimera läckage ut i naturen krävs det lagstiftningen som reglerar lagring såväl som spridning. En genomgång av befintlig lagstiftning som rör de mindre hästgårdarna görs nedan.

Lagstiftning som är relevant vid tillsyn av mindre hästgårdar är Miljöbalken (MB 1998:808). Enligt 2 kap 2 § MB ska alla som *"bedriver eller avser att bedriva en verksamhet skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet"*. Det är verksamhetsutövaren som har ansvar för att verksamheten följer den lagstiftning som finns. När det gäller förvaring av gödsel ska verksamhetsutövaren enligt 2 kap 3 § MB *"utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön"*. För att uppfylla detta lagkrav så ska gödsel lagras på en tät plats som till exempel en platta. Detta förtydligas i Förordning (SFS 1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket 7 §. Som verksamhetsutövare är det nödvändigt att bekanta sig med miljöbalken hänsynsregler. Det ställer krav på att verksamhetsutövaren skaffar sig den nödvändiga kunskap som krävs för att hantera gödsel- och avfall på ett säkert sätt, både för människor och miljö. Detta anges som grundkrav på egenkontroll i 26 kap 19 § MB.

Utöver miljöbalken finns det flera förordningar och föreskrifter som rör lantbruk som redan nämnda SFS 1998:915 samt Föreskrifter och allmänna råd SJVFS 2004:62 om

miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring är de viktigast för de mindre hästgårdarna. I dessa finns anvisningar hur gödsel ska hanteras och lagras för att uppfylla de allmänna hänsynsreglerna.

Reglerna för gödselhantering är olika för de verksamhetsutövare som har färre än tio djurenheter vilket gör att det är en brytpunkt i lagstiftningen. Detta anges i SFS 1998:915 6 § där tio eller färre djurenheter hålls ska ha utrymme för lagring av stallgödsel som minst motsvarar en gödselproduktion under sex månader. För djupströbädd med lagringshöjd på 1,5 meter så behövs en yta på ca tre m² per häst, vilket motsvarande fem m³ per häst, för lagring i sex månader. Det finns även en brytpunkt för de som har två hästar vilket anges i SJVFS 2004:62 4 § där gårdar med två hästar undantas från lagringskapacitetskravet. Har verksamhetsutövaren över tio hästar krävs en lagringskapacitet för åtta månader enligt SFS 1998:915 6 §. Det kan hända att lagringsutrymmet behöver vara större för att det inte ska bli fullt innan det är lämpligt att sprida (SFS 1998:915). Lagringskapaciteten ska också finnas som en dokumenterad beräkning enligt SJVFS 2004:62 4 b §.

Grödan kan bara ta upp en begränsad mängd näring varför det är viktigt att spridningsarealen är tillräckligt stor för att undvika näringsläckage som kan leda till övergödning. I SJVFS 2004:62 10 § framgår det att företag med högst tio djurenheter är undantagna när det gäller kravet om att gödsel ska tillföras på hela spridningsarealen när det gäller gödseln från de egna djuren. Utsöndring av fosfor/år (kg) schablonvärde för häst 8,9 kg fosfor och ponny (300 kg) 6,4 kg fosfor. Enligt beräkningar behövs för en häst 0,4 ha och för en ponny (upp till 300kg) 0,3 ha (Miljöhusensyn). Sjöbo kommun är ett känsligt område, enligt lagstiftningen, vilket innebär att det finns sjöar, hav och vattendrag som anses särskilt känsliga för kväveföreningar.

Enligt SJVFS 2004:62 14 § behöver den som har högst tio djurenheter och lämnar ifrån sig gödsel ingen dokumentation eller kvitto på detta men kravet på dokumentation gäller fortfarande om gödsel tas emot.

När det gäller regler kring avfall så är det reglerats i 15 kap MB. De mindre hästgårdarna får främst avfall i form av ensilageplast, fodersäckar i papp och metall från hästskor. I 15 kap 3§ 1p och 2p MB står definition för vad som menas med hantering av avfall bland annat bortskaffning av avfall som berör de mindre hästgårdarna. I 15 kap 5a § MB står också att avfall skall hanteras på ett miljö och hälsomässigt godtagbart sätt till exempel genom att lämna ensilageplast till återvinning. Den som har "producerat" avfallet är också ansvarig för att ta hand om avfallet.

Syfte

Genom detta magisterarbete vill kommunen samla in mer information om hur gödselhanteringen sköts på de mindre hästgårdarna. Detta för att i framtiden kunna planera och prioritera tillsynen på ett tidseffektivt sätt och för att få den bästa miljönytta. Målet med projektet är att dels få kunskap om vilka brister det finns hos hästhållare kring gödsel- och avfallshantering. Dels kommer tillsynen att fungera som en upplysning till de hästhållare som saknar nödvändig kunskap för att minimera risken för näringsläckage. Ett delmål med projektet är att uppdatera kommunens ärendehanteringssystem, Miljöreda, med rätt information om varje objekt.

Projektets frågeställningar:

1. Vilken är den vanligaste lagringsmetoden för gödsel på mindre hästgårdar i Sjöbo kommun?
2. Vilka brister gällande lagringsutrymme och kapacitet finns det inom gödselhantering?
3. Hur stor spridningsareal har gårdarna som sprider på egen mark?
4. Vilken typ av avfall uppkommer och hur hanteras det?
5. Vilken inställning och kunskapsnivå finns det hos verksamhetsutövarna när det gäller konsekvenser av eventuella brister?
6. Hur stort är behovet av tillsyn på mindre hästgårdar i Sjöbo kommun?

Metod

Sjöbo kommun har med hjälp av Statiska Centralbyrån hämtat information om verksamheter som bedriver uppfödning av djur. En excellista har upprättats med samtliga lantbruksobjekt i kommunen. Totalt är listan idag på 942 objekt men rensas och ändras kontinuerligt när nya uppgifter tillkommer. Fortfarande finns det verksamheter som tillkommer genom tips från grannar eller som upptäckts i samband med andra inspektioner. För att få en tydligare bild av tillsynsbehovet skickades en enkät ut hösten 2015 till fastighetsägare. Detta för att få klarhet i antalet djur och hektar på fastigheterna. 229 fastighetsägare svarade på enkäten och angav aktivitet eller "inaktivitet" på dennes fastighet.

Avgränsning

Tillsynsbesöken genomfördes på mindre hästgårdar inom Sjöbo kommun. De mindre hästgårdarna som berörs av detta projekt är enligt miljöbalken U-verksamheter vilket innebär att de inte är anmälningspliktiga eller behöver beviljas tillstånd. De är fortfarande skyldiga att följa miljöbalken och de förordningar och föreskrifter som berör verksamheten. Följande avgränsningar har gjorts för detta projekt:

1. Bara mindre hästgårdar i Sjöbo kommun ingår i detta projekt.
2. Utöver den information som samlas in under tillsynen som utfördes av mig så presenteras även resultatet från de gårdar som uppfyller kriterierna som besökts av miljöinspektörer på miljöenheten mellan *1 januari 2014 till och med 28 april 2016*.
3. Urvalet av gårdar görs från de 229 verksamhetsutövare som har skickat in *svår på den enkät* om vilken typ av verksamhet de har på sin gård som Sjöbo kommun skickades ut 2015.
4. Gårdarna som valdes ut av mig för tillsynsbesök valdes ut *områdesvis* med målet att besöka områden i hela kommunen som inte har tillsynsbesök tidigare eller som inte blivit besökta sedan 2006 eller tidigare.

5. Gödselhanteringen skiljer sig normalt avsevärt mellan hästhållare och verksamheter med till exempel nöt eller svin vilket gör att detta arbete avgränsas till gårdar som angett att de främst håller hästar. Det görs även en skillnad i lagstiftningen mellan verksamheter med noll till två djurenheter och tre till tio djurenheter. Detta projekt presenterar bara resultatet av tillsyn genomförd på gårdar med hästhållning, med *minst 3 djurenheter och mest 10 djurenheter*.
6. För att säkerställa att tillsynen utfördes på mindre gårdar och inte en större lantbruksverksamhet gjordes en avgränsning att utföra tillsyn på gårdar som i enkäten angett att de har tio hektar eller mindre mark. Denna storlek på mark antas användas till hagar för gårdens hästar. För en häst rekommenderas normalt en hektar mark med det finns inget lagkrav på hur många hästar som får hållas per hektar betesmark. Undantag från denna avgränsning gjordes om verksamhetsutövaren hade angett att *max 10 ha mark* användes för eget bruk och eventuell ytterligare mark tillhörande gården var utarrenderad.

För att göra en undersökning av verksamhetsutövarnas inställning och kunskapsnivå kring miljöfrågor som rör den egna verksamheten gjorde jag en subjektiv bedömning av verksamhetsutövarens inställning:

- **Negativ:** Uttrycker tydligt ointresse av att åtgärda eventuella brister som uppmärksammades vid inspektion. Med ointresse avser jag en avsaknad av följdfrågor. Frågade inte om hjälp med lösningar.
- **Neutral:** Ger varken ett positivt eller negativt intryck när eventuella brister uppmärksammas.
- **Positiv:** Uttrycker intresse för att åtgärda eventuella brister. Är positiva till tillsynsbesöket.

Jag gjorde också en bedömning av verksamhetsutövarnas kunskapsnivå:

- **Låg:** Visade ingen förståelse för eventuella bristernas konsekvenser genom att själv föreslå lämpliga åtgärder. Kom med följdfrågor som visade på en brist av kunskap.
- **Hög:** Visade förståelse för eventuella bristernas konsekvenser genom att själv föreslå åtgärder. Kommer med relevanta följdfrågor och visar förståelse för miljökonsekvenserna av näringsläckage.

Inför tillsynsbesök

Tillsynsbesöken förbereds av att tillsynsbesöken bokas genom brev ca tre veckor innan planerat besök (bilaga 1). Besöken förbereds för att det krävdes att verksamhetsutövaren var hemma för att kunna visa runt på gården och visa runt på verksamheten. Detta krävs för att tillräckligt med information ska kunna samlas in av tillsynsbesöket. Jag bokade för egen del in tillsynsbesök på 21 gårdar spridda inom kommunen. Verksamhetsutövarna gavs möjlighet att boka om tillsynsbesöken. Detta gjordes via telefonkontakt.

För större lantbruk finns en checklista som följs vid tillsyn. En checklista särskilt utformad för att anpassas till tillsyn på en hästgård med Miljösamverkan Skånes "Protokoll för Lantbrukstillsyn " som utgångspunkt tas fram (bilaga 2). Inför besöket gjordes en genomgång om vad det fanns för information i Miljöreda om tidigare utförda tillsynsbesök eller andra pågående ärenden, ofta gällande enskilda avlopp och/eller cisterner på den aktuella fastigheten. Sedan startades ett nytt ärende i objektet som enligt Sjöbo kommuns gällande rutiner vid tillsyn. Ärendena döptes till "Miljöskyddsinspektion" och därefter skapades en ny handling med informationsbrev och en handling om själva inspektionen och tidkort.

Tidsplanering

För att effektiviseras tillsynsbesöken på den korta period som denna uppsats genomfördes så planerades besöken områdesvis. Områdena har valts ut slumpmässigt i hela kommunen. Varje besök beräknas ta ca 30 minuter. Restiden är i genomsnitt 15 minuter*2 inom kommunen alltså 30 minuter. Efterarbetet med rapportskrivning och diarieföring samt utskick beräknas ta ca 30 minuter, beroende på hur många brister som fanns i verksamheten. Efterarbetet gjordes direkt efter utfört tillsynsbesök. Med efterarbete menas här att skriva kontrollrapport, tidkort, uppdateringar i Miljöreda och excellistan, utskick till verksamhetsutövaren samt arkivering och debitering.

Genomförande

Mina tillsynsbesök utfördes under elva dagar mellan den 4 och 28 april 2016. Vid alla besök utom ett var verksamhetsutövaren hemma och kunde svara på frågor om gödsel- och avfallshanteringen. Checklistan användes vid samtliga besök som stöd. Verksamhetsutövaren ombads att visa runt på gården och beskriva sin verksamhet samtidigt som frågorna på checklistan betades av. När eventuella brister uppmärksammades påtalades dessa vanligen direkt eller vid något tillfällen via telefonkontakt efter tillsynsbesöket.

För de gårdar som besökts av andra handläggare under tidsperioden 1 januari 2014 och 28 april 2016 sammanställdes information in från kontrollrapporter och föreläggande samt Miljöreda och excellistan.

Efter tillsynsbesök

Efter tillsynsbesöket skrevs en kontrollrapport med eventuella råd om att åtgärda brister till verksamhetsutövaren. Kontrollrapporten lades upp i Miljöreda under ärendet som rörde inspektionen. Ett tidkort med tidredovisning gjordes. Miljöreda uppdaterades när det gäller antal hästar eller andra djurenheter, andel åkermark samt betesmark. Kontrollrapport skickades sedan ut tillsammans med tidkort och senare en faktura för besöket enligt kommunens gällande taxa. Alla utskick arkiverades.

Resultat

Resultatet inleds med en generell redovisning av handläggningen kring tillsynsbesöken och resultaten av mina egna tillsynsbesök. Sedan redovisas resultatet under var och en av frågeställningarna. I resultatet redovisas bara tillsyn på de gårdar som uppfyller avgränsningarna för detta projekt. Avgränsningarna som gäller:

Det finns 80 gårdar som har svarat på enkäten i kommunen och som stämde in med urvalskriterierna enligt excellistan som miljöenheten använder för sin tillsynsplanering. Av dessa hade 15 gårdar redan fått tillsynsbesök under 2016 när detta projekt startades. Ytterligare tio gårdar har inspekterats mellan åren 2014 - 2015.

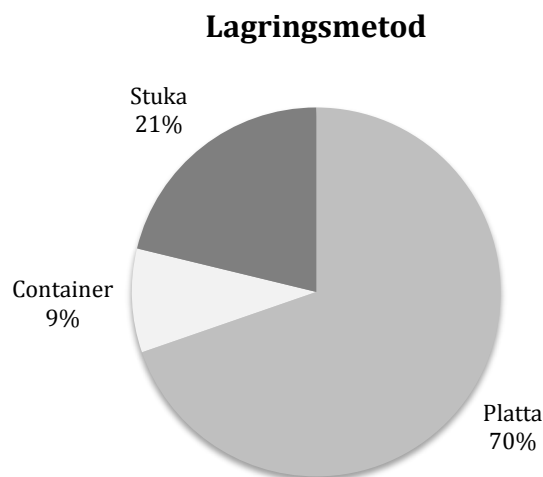
Jag valde ut 21 hästgårdar för tillsynsbesök. 18 av dessa tillsynsbesök genomfördes. En gård föll bort på grund av att verksamhetsutövaren inte kunde under april eller maj, en för att verksamhetsutövaren skulle flytta och en för att denne var inhyrd på en redan inspekterad verksamhet vilket inte framgick i Miljöreda. Ytterligare tre gårdar föll bort från statistiken efter genomfört tillsynsbesök eftersom de bara visade sig hade två hästar i verksamheten. I statistiken ingår 15 tillsynsbesök som genomförts av mig.

Totalt antal besökta gårdar inom avgränsningarna under tidsperioden 1 januari 2014 till och med 28 april 2016 var 33. 2014 besöktes fem gårdar, 2015 besöktes fyra gårdar och fram till och med den 28 april 2016 har 24 gårdar besökts av mig och de andra handläggarna på miljöenheten i Sjöbo kommun.

Av samtliga mindre hästgårdar som varit föremål för tillsyn sedan 2014 var det sex gårdar där Samhällsbyggnadsnämnden inte hade något att erinra mot verksamheten. 24 gårdar hade brister som inte ansågs allvarliga nog för att förelägga utan de fick istället råd om vad de skulle åtgärda inför nästa besök. Råden gällde vanligen beräkning av lagringskapacitet eller att åtgärda läckage på grund av brister i gödsellagringen främst sprickor i plattan. Tre gårdar hade brister som ansåg så allvarliga och bröt mot miljöbalken 2 kap 2 och 3 § (SFS 1998:808), 6 och 7 §§ SFS 1998:915 samt SJVFS 2004:62 4 a-b §§. Föreläggandena berodde, i samtliga fall, på att gården hade allvarliga brister i lagring av gödsel. I ett fall läckte gödselvatten från plattan och i två fall skedde lagring av gödsel direkt på marken.

1. Vilken är den vanligaste lagringsmetoden för gödsel på mindre hästgårdar i Sjöbo kommun?

Den vanligaste förekommande gödsellagringen skedde på gödselplatta av betong. En del av de mindre hästgårdarna hade valt att lagra gödsel i container. Fördelningen se i figur 2. Båda sätten anses täta och uppfyller lagkraven för en tät lagringsutrymme som anges i SFS 1998:915 7 §. Vid tillsynsbesöken uppmärksammades också lagring i stuka på sju gårdar, varav en av verksamhetsutövarna gjorde omedelbara åtgärder i form av gjutning av platta. En gård hade en tillräckligt stor gödselplatta, men flyttade sedan gödsel till lagring i stuka, som legat på samma plats i tre år.

Figur 2. Cirkeldiagrammet visar den procentuella fördelningen mellan olika typer av lagringsmetod som fanns hos de besökta gårdarna. En majoritet av gårdarna har valt att förvara sin gödsel på gödselplatta (grå). Lagring i stuka uppfyller inte lagkraven om en tät förvaringsutrymme för gödsel (mörkgrå).

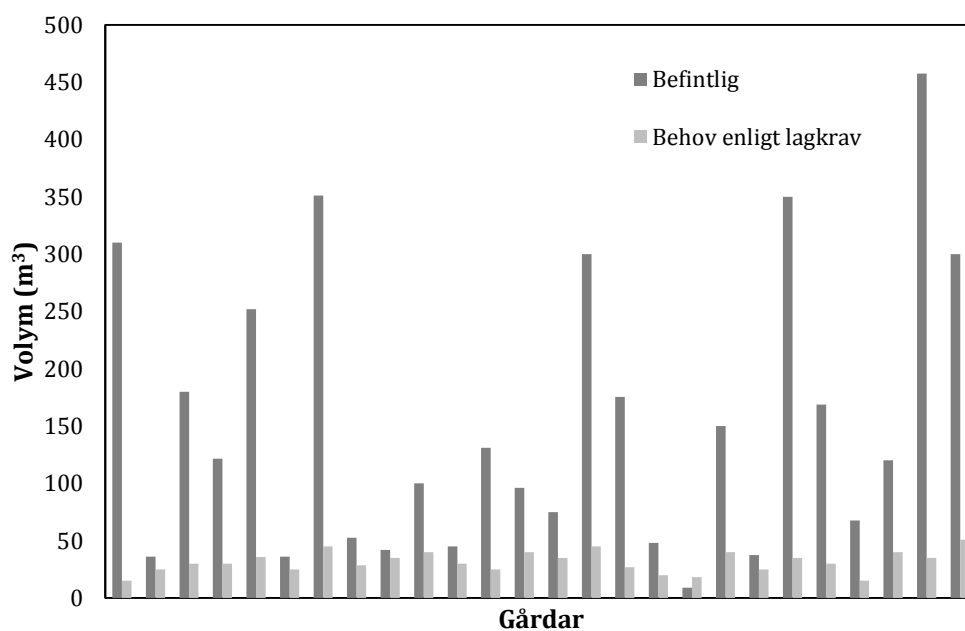
2. Vilka brister gällande lagringsutrymme och kapacitet finns det inom gödselhantering?

Enligt lagkrav så måste gårdarna ha en viss lagringskapacitet (baserat på antal djurenheter) för att visa att de kan lagra gödsel under 6 månader under vintern när gödselspridning inte är tillåtet.

Den vanligaste bristen som förekom i verksamheterna var att det saknades en dokumenterad beräkning av behovet av lagringskapacitet för gödsel, vilket är ett lagkrav. 21 gårdar tillfrågades om de hade lagringskapacitet, i övriga tolv angavs det inget i kontrollrapporten om de blivit tillfrågade. Av de tillfrågade verksamhetsutövarna hade fyra en dokumenterad beräkning över sitt behov av lagringskapacitet. Övriga tillfrågade verksamhetsutövarna hade ingen beräknad lagringskapacitet och fick då rådet att åtgärda detta inför nästa tillsynsbesök.

De gårdar som visade en dokumenterad beräkning av lagringskapaciteten hade också dimensionerat plattan rätt. Av de gårdar som inte uppvisade en dokumenterad beräkning av lagringskapaciteten var det bara en (utöver de sju som lagrar i stuka) som inte hade ett tillräckligt stort lagringsutrymme. För en gård angavs inte storleken på plattan i kontrollrapport eller i Miljöreda så den visas inte i resultatet för denna del. I figur 3 visas gårdarnas lagringsutrymme vid tillsynsbesöket samt en beräkning av lagringsbehovet enligt lagkravet. Beräkningen har gjorts med hjälp av Miljöhousesyn.

Lagringskapacitet: Befintlig jämfört med lagkravet

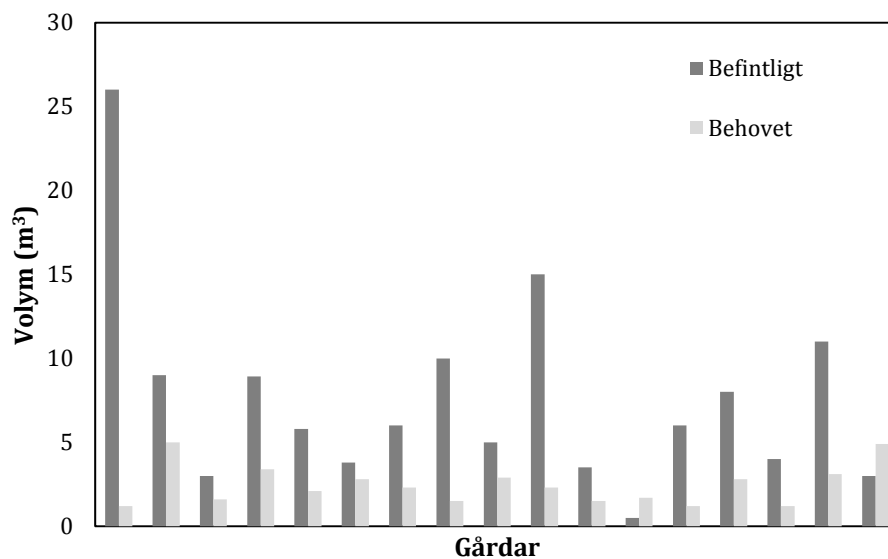

Figur 3. Stapeldiagrammet visar den befintligt lagringskapacitet (mörkgrå) och behovet enligt lagkrav (ljusgrå). Figuren visar bara de hästgårdar som hade tillgång till en tät lagringsutrymme. Storleken anges i m³. X-axel anges i m. En av gårdarna hade inte tillräcklig lagringskapacitet.

3. Hur stor spridningsareal har gårdarna som sprider på egen mark?

Precis som med lagringsutrymmet och kapaciteten är det viktigt att det finns en tillräckligt stor spridningsareal om gödsel sprids på den egna marken för att spridningen inte ska leda till övergödning. De mindre hästgårdarna med högst tio djurenheter är undantagna från kravet av tillräcklig spridningsareal. Det är ändå intressant att se om de som sprider på egen mark sprider på en tillräckligt stor yta som beräknades utifrån de lagkrav som finns för verksamhetsutövare med mer än tio djurenheter. 17 gårdar spred ut gödsel på egen areal. Alla utom två bedömdes ha tillräckligt med spridningsareal (se figur 4), varav den ena ändå bedöms ha tillräcklig areal för spridning baserat på att djuren främst hölls på lösdrift. På elva gårdar fanns en överenskommelse med någon som hämtar upp gödsel när plattan eller containern behövde tömmas. På fyra gårdar angavs det inte i kontrollrapporten om de lämnar iväg eller sprider på egen mark. En gård både tar emot och lämnar iväg gödsel.

Spridningsareal: Befintligt jämfört med rekommenderat behov

Figur 4. Stapeldiagrammet visar den befintligt spridningsareal (mörkgrå) och det rekommenderade behovet av spridningsareal (ljusgrå) på de 17 hästgårdar som har angett att de sprider på den egna marken, varav två gårdar inte hade tillräckligt med spridningsareal enligt vad som rekommenderas. X-axel anges i ha. Tillräcklig spridningsareal är inget lagkrav för gårdar med under tio djurenheter.

4. Vilken typ av avfall uppkommer på mindre hästgårdar och hur hanteras det?

Utöver gödsel ger hästhållning upphov till avfall främst i form av ensilageplast, metallskrot från hästskor och papperspåsar från foder. Utöver det hanteras normalt väldigt lite eller inga kemikalier med undantag för bensin till gräsklipparen. Det vanligaste fodret var hösilage som är en torrare variant av ensilage. Att fodra med hösilage ger upphov till en stor mängd plastavfall som ska hanteras och förvaras korrekt för att sedan tas om hand. De flesta verksamhetsutövarna körde sin plast till Svepretur i Vollsjö som har insamling två gånger om året. Två av gårdarna fodrade bara med hö och fick inget plastavfall. Två gårdar förvarade kemikalier utan en korrekt invallning och fick då råd om att åtgärda det inför nästa tillsynsbesök.

5. Vilken inställning och kunskapsnivå finns det hos verksamhetsutövarna när det gäller konsekvenser av eventuella brister?

Jag gjorde utöver den ordinarie tillsynen även en bedömning av verksamhetsutövarnas inställning och kunskapsnivå kring övergödning och dess koppling till brister i gödselhantering. Detta gjordes bara för de gårdar jag besökte (15 stycken). Bedömning är baserad på verksamhetsutövarens respons på information och hur denne reagerade vid påpekande av eventuella brister. Dessa skattningar är min egen uppfattning av verksamhetsutövarens kunskap baserat på min uppfattning och behöver inte nödvändigtvis stämma med verksamhetsutövarens verkliga kunskap och inställning.

Kunskapsnivån bedömdes som hög hos 60 % och låg hos 40 % av verksamhetsutövarna. 66 % visade en positiv inställning till tillsynsbesöket och gav intrycket av att vilja åtgärda eventuella brister. 26 % gav varken ett positivt eller negativt intryck. 6 % gav ett negativt intryck baserat på att jag upplevde verksamhetsutövarna ovilliga att göra åtgärderna som krävdes för en tät gödselhantering. Inställningen var oberoende av verksamhetsutövarens kunskapsnivån.

6. Hur stort är behovet av tillsyn på mindre hästgårdar i Sjöbo kommun?

Detta är den frågeställning som Sjöbo kommun vill ha svar på för att kunna planera sin fortsatta tillsyn på mindre hästgårdar. För att komma till ett svar krävs en värdering av de brister som förekommit i de verksamheter som ingått i detta projekt.

De fyra vanligaste bristerna och allvarlighetsgrad, baserad på miljökonsekvenser, i fallande ordning:

- *Stuka*: Risken för läckage och punktbelastning på marken är stor. 21,2 % gårdarna lagrade gödsel i stuka. Allvarlighetsgraden bedöms som hög på grund ut av att risken för näringsläckage till miljön är väldigt stor samt att punktbelastningen på lagringsområdet blir hög.
- *Risk för läckage (sprickor, spill etc.)*: Detta förekom på 15,1 % av hästgårdarna. Främst handlade det om spill utanför plattan vilket gör att plattan delvis förlorar sitt syfte. Det uppmärksammades också sprickor och brister i att kontrollera plattan efter sprickor i samband med tömning (stuka lagring exkluderat). Allvarlighetsgraden bedöms som medel på grund ut av att risken för näringsläckage finns.
- *Brist i invallning av kemikalier*: Detta uppmärksammades vid tillsyn hos 6 % gårdarna. Allvarlighetsgraden bedöms som medel eftersom mängden kemikalier på mindre hästgårdar ofta är liten.
- *Brist i beräkning av lagringskapacitet*: Av de gårdar som tillfrågades så uppgav 77 % att de inte har gjort någon beräkning. Allvarlighetsgraden bedöms som låg på grund av att detta normalt inte var relaterat till hur vidare lagringsutrymmet var tillräckligt stort eller inte men visar på en brist i kunskap.

Diskussion

Diskussionen är upplagd så att jag först går jag igenom de lärdomar jag fått från handläggning av dessa ärende och sedan vad resultatet visade. En genomgång om vilken effekt tillsynen har i form av kunskapsutbyte och sedan kommer jag lägga mest fokus på upplägg av tillsynen i framtiden eftersom denna del är särskilt efterfrågad av Sjöbo kommun.

Genom detta projekt har jag fått nyttiga lärdomar om yrket som miljöinspektör som jag nu har fått prova på. Tillsynen utfördes under april när de flesta hästhållare fortfarande har sina hästar uppstallade och ofta inte har hunnit tömma sin gödsellagringsplats efter vintersäsongen. Detta gav goda förutsättningar att inspektera verksamheten när lagringsutrymmet är som fullast och avfall som ensilageplast ännu inte lämnats iväg.

Lärdomar: från utskick till avslutat ärende

Utskicket som informerade fastighetsägarna om att ett tillsynsbesök var inplanerat skapade en del förvirring och irriterade samtal från verksamhetsutövare. Mitt intryck är att de punkter som anges att de ska kunna visa upp i många fall inte gäller de mindre hästgårdarna varför de blir förvirrade. Ytterligare förenkling av mallen hade troligen varit bättre för att minska oron hos verksamhetsutövarna, genom färre svåra ord och färre punkter.

Den förenklade checklisten som användes fungerade bra. Jag tycker att det hade varit intressant att fråga dem om var de får information om hur en korrekt gödsellagring ska se ut. Denna kunskap fanns uppenbarligen hos vissa men inte hos andra. En del verksamhetsutövare har troligen mer kontakt med andra hästägare genom tävling/träning och utbyter kunskap på det viset. Genom att få en uppfattning av informationskanalerna så kan miljöenheten få ut information i förebyggande syfte. Att det måste finnas en tät lagringsplats för gödsel på en tänkt hästgård är något som mäklare borde veta om och informera om vid köp och försäljning av gårdar som har plats för djurhållning.

Det finns inga lagkrav när det gäller hur stor spridningsareal som behövs när det rör sig om verksamheter med mindre än tio djurenheter. Jag anser ändå att det var intressant att se hur stor spridningsareal verksamheterna hade tillgång till och deras tankar kring detta.

En för liten areal kan göra att marken blir övergödslad. Detta kan leda till att vissa växter gynnas mer än andra och att näring läcker ut i vattendrag. I de flesta fallen fanns det tillräckligt med areal för att undvika problem med övergödning.

Inställning och kunskapsnivå hos verksamhetsutövare

I hänsynsreglerna i miljöbalken framgår det att verksamhetsutövare ska ha tillräckligt med kunskap om vilka lagar, förordningar och föreskrifter som gäller för dennes verksamhet och dessutom veta vilken miljöpåverkan som verksamheten ger upphov till. En viktig effekt av tillsynen är därför att informera verksamhetsutövaren om vilka lagar och regler som gäller för dennes verksamhet. Det är något som verksamhetsutövare ska kunna, men många har hästar som fritidsintresse och ser inte sig som verksamhetsutövare. Detta gör att kunskapen inte alltid är så hög när det gäller gödselhantering. Det är lätt att dra slutsatsen att alla förstår konsekvenserna av gödsel som lagras direkt på marken. Detta projekt visar att så inte är fallet och att lagring direkt på marken förekommer. Det är därför nödvändigt för kommunen att lägga ner resurser på att informera och upplysa verksamheterna om konsekvenserna.

Flera av de gårdar som jag hade tillsyn på under detta projekt lyfte fram hur bra de tyckte att de var att kommunen kom ut och tittade på deras verksamhet. De har visat intresse kring miljöfrågorna som gäller gödselhantering och kemikalieförvaring. De såg tillsynen som en möjlighet att bli upplysta om brister så att de fick möjlighet att rätta till. När en brist väl åtgärdats och det finns en förståelse hos verksamhetsutövaren varför åtgärden var nödvändig kommer verksamheten förhoppningsvis att etablera nya miljövänligare rutiner. Förståelsen tror jag är oerhört viktigt. Om verksamhetsutövaren förstår varför de gör något blir de också mer motiverade att göra det. I de allra flesta fall handlade det om enklare åtgärder som att se till att gödsel höll sig på plattan och inte hamnar utanför. I några fall rörde det sig om större insatser i form av införskaffande av container eller gjutning av gödselplatta. Med kontrollrapporten skickades även information om både gällande och ny lagstiftningen som verksamhetsutövarna kanske annars hade missat att ta del av.

Det finns en varierande kunskapsnivå mellan verksamhetsutövarna i Sjöbo kommun. Det största intresset för att undvika läckage och besprutning av gårdsplanen tycktes finnas hos de som hade egen brunn eftersom då kopplingen mellan påverkan på det egna vattnet var mer påtaglig. Kanske kan detta vara något att trycka på hos även andra som har egen brunn men inte kopplat hur de själva kan ha en negativ påverkan på vattenkvalitén? Utöver detta fanns det generellt en vilja att göra rätt och bristerna hos det verksamhetsutövare som jag besökte berodde främst på okunskap och inte ovilja eller medvetenhet.

Tillsyn i framtiden

Målet med tillsynen är att minska näringsläckage ut i vattendrag, sjöar och grundvatten. Detta är viktigt i Sjöbo kommun eftersom det finns viktiga vattentäkter i kommunen och när det gäller krav på enskilda avlopp är hela kommunen klassad som hög skyddsnivå. Klassningen av allvarlighetsgrad för de vanligaste bristerna är baserade helt på min egen kunskap om övergödning och det ska förtydliga att detta är mina subjektiva bedömningar. Den allvarligaste bristen bedöms vara lagring av gödsel direkt på marken (så kallad stuka). Detta gör att marken där gödsel ligger, ofta under en längre tid, blir kraftigt övergödd och näringsämnen riskerar att läcka ner till grundvattnet eller ut i närliggande vattendrag och sjöar. Lagring av gödsel direkt på marken ses som en allvarlig brist av Sjöbo kommun och leder vanligen till föreläggande. I vissa fall till råd om att åtgärda med uppföljande besök under 2017. Detta är något som verksamhetsutövaren måste åtgärda oavsett antalet hästar. Om verksamhetsutövaren bara har under tre hästar kan kommunen använda sig av miljöbalkens försiktighetsprincip och kunskapskrav för att kräva åtgärder. Åtgärderna är viktiga för att undvika näringsläckage till eventuell egen brunn, närliggande vattendrag, sjö eller grundvatten. En tät lagringsplats är viktig för att kunna ha kontroll över att näringen hamnar där den gör nytta till exempel på den egna vallen. För att komma till rätta med problemet med lagring direkt på marken krävs att kommunen fortsätter bedriva tillsyn och förslagsvis särskilt prioriterar de gårdar som tidigare inte haft tillsynsbesök. Samtidigt är det viktigt att fortsätta hålla ögonen öppna för oregistrerade gårdar som inte finns med i Miljöreda.

Ett förslag för framtida tillsynsplanering är att utifrån bristernas allvarlighetsgrad göra en bedömning av vad som är ett rimligt tillsynsintervall. De gårdar som inte fått föreläggande men där bristerna ändå har en hög allvarlighetsgrad kan det vara lämpligt med uppföljning redan under nästa år eller 2018. Om rättelse har skett kan en normal tillsynsintervall införas, vart fjärde år. Gårdar som inte hade några brister kan troligen prioriteras ner och tillsynsintervallet kan möjligen ökas till vart femte eller vart 6:e år. Idag är målet att genomföra planerad tillsyn av samtliga hästgårdar vart fjärde år. Detta projekt visar på att det är viktigt att besöka alla gårdar och att inventera ytterligare hästgårdar. Det finns stora brister i kunskapen hos hästhållarna i vad som krävs för att kunna lagra gödsel för att minimera läckage till omgivningen. När besök väl har gjorts och eventuella åtgärder följs upp så etablerar verksamhetsutövaren förhoppningsvis nya rutiner. Uppföljning kan istället vara nödvändig vid ägarbyte då rutiner kanske inte överlämnas. Ännu inte besökta gårdar bör prioriteras i tillsynen för bästa miljönyttan.

För att återknyta till den subjektiva mätningen av kunskapsnivån så tror jag att en lösning vid brist på resurser och tid hade varit att skicka ut ett informationsblad till de verksamhetsutövare som inte hinner få tillsynsbesök under 2016 och aldrig har haft besök tidigare. Informationsbladet skulle kunna innehålla ett par korta meningar om miljöläget

i Sjöbo kommun. Gärna relaterat till den, för verksamhetsutövaren relevanta, dricksvattentäkten eller/och den egna brunnen. Text om vad för mycket näring kan ställa till med. Vilka täta gödsellagringsmetoder det finns och en enkel beskrivning om hur stort lagringsutrymmet ska vara. Gärna med en slutmening om att tillsyn kommer att göras under nästa år för att kontrollera om verksamhetsutövarna följer lagkraven. Lite upplysning som kan få fart på i alla fall några verksamhetsutövare som inte lagrar på rätt sätt och kanske inte insett det. Detta ger de verksamhetsutövare som har brister möjlighet att rätta till bristerna inför kommande tillsynsbesöket och sparar därmed tid för miljöenheten som kanske då inte behöver lägga ner tid efter tillsynsbesöket att skriva föreläggande om rättelse.

När detta projekt avslutades fanns det ytterligare 26 gårdar som har svarat på enkäten och som uppfyller kriterierna som avgränsar detta arbetet men som aldrig har haft tillsyn. Om man bortser från att avgränsa gällande djurenheter och areal så finns det ytterligare 142 verksamheter som har bekräftat att det förekommer aktivitet på fastigheten. Utöver dessa 142 finns det 241 verksamheter i excellistan där det råder osäkerheter kring om det förekommer verksamhet eller inte på fastigheten. Det finns alltså en hel del kvar att göra när det gäller tillsyn på de mindre lantbruksverksamheterna i kommunen. Min slutsats är att det är nödvändigt att fokusera tillsynsbesöken på de verksamheter som inte tidigare fått besök för att komma till rätta med de grövre bristerna i form av stuka lagring av gödsel som förekommit i 21,2 % av de verksamheter som fått tillsynsbesök under 2014, 2015 och fram tills april 2016. Intrycket är att kunskaperna hos verksamhetsutövarna varierar och behöver höjas för att en efterlevnad av lagstiftningen ska ske.

Tack

Jag skulle vilja rikta ett stort tack till min handledare Karl Asp på miljöenheten i Sjöbo kommun som dels kom på ämne till min uppsats men också läste rapporter och kommit med råd under arbetets gång. Även Carina Ekelund och Johan Kleman på miljöenheten ska ha ett stort tack för att de har hjälpt mig när jag haft frågor.

Referenser

Björk Blixt, L. Lunds universitet (2016-05-03). 2014. Tio gånger mer död botten i Östersjön. Tillgängligt: <http://www.lu.se/article/tio-ganger-mer-dod-botten-i-ostersjon>

Förordning 1998:915 om miljöhänsyn i jordbruket

Jordbruksverket (2016-04-27). Jordbruket och övergödning. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoklimat/ingenovergodning/jordbruketochovergodningen.4.4b00b7db11efe58e66b80001608.html>

Jordbruksverket (2016-04-29 B). Hästgödsel – en naturlig resurs. Tillgänglig: http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_jo/jo13_5.pdf

Lantbrukarnas Riksförbund och Jordbruksverket (2016-04-21). Miljöhousesyn - Lagringsvolym för stallgödsel. Tillgänglig: <http://www.miljohusesyn.nu/calculation/storagevolume>

Lantbrukarnas Riksförbund och Jordbruksverket (2016-04-21). Miljöhousesyn - Beräkning med schabloner. Tillgänglig: <http://www.miljohusesyn.nu/calculation/areafromanimal>

Länsstyrelserna, Vattenmyndigheterna, Havs- och vattenmyndigheten. (2016-02-02). Vatteninformationssystem Sverige (VISS). Tillgänglig: <http://viss.lansstyrelsen.se>

Miljöbalk (1998:808)

Naturvårdsverket (2016-04-20). Miljömål. Tillgänglig: <http://www.miljomal.se/sv/Miljomalen/>

Miljöprövningsförordning (2013:251)

Statens jordbruksverks författningssamling SJVFS 2004:62 Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring;

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) (2016-05-03). 2014. Källor till övergödning. Tillgänglig: <http://www.smhi.se/kunskapsbanken/oceanografi/kallor-till-overgodning-1.6011>

Bilaga 1. Utskick

	Datum	Vår ref «Diariear»- «Diarienummer»- «Lopnummer» Er ref
Miljöenheten «Handläggare_Handlaggare» tele «Handläggare_Telefonarbetet» «Handläggare_EmailArbetet»	«Namn1» «Coadress1» «Adress1» «Postnummer1» «Ort1»	

Planerad miljöskyddsinspektion avseende hästhållning på fastigheten «Sokbegrepp»

Enligt miljöenhetens uppgifter bedrivs hästhållning på rubricerad fastighet, varför tillsynsbesök nu planeras. Vid besöket inspekteras objekt som kan påverka miljön, t.ex. gödselvårdsanläggning, kemikalie- och avfallshantering, cisterner, avloppsanläggning samt att gällande lagstiftning om miljöhänsyn i jordbruket uppfylls.

Besök planeras ...dagen den ..... 2016 kl.

För att underlätta besöket, såväl för er som för oss, är det bra om ni har följande tillgängligt:

- **Dokumenterad beräkning av behovet av lagringskapacitet för stallgödsel**
- **Avtal för bortlämning eller mottagande av stallgödsel**
- **Gödseljournal**
- **Växtodlingsplan, markartering etc.**
- **Dokumentation om växtskyddsmedel (sprutjournal, funktionstest spruta, sprutcifikat etc.)**
- **Avfallsjournal och mottagningskvitton**
- **Kontrollrapporter för cisterner och köldmedier**
- **Övriga beslut eller handlingar som rör er verksamhet**

Samhällsbyggnadsnämnden i Sjöbo kommun är enligt 26 kap. i miljöbalken skyldig att utöva tillsyn över verksamheter inklusive mindre lantbruk/djurhållare som finns i Sjöbo kommun. Enligt av kommunfullmäktige (§ 3/16) fastställd taxa debiteras en timavgift på 772 kr för nedlagd handläggningstid i detta ärende.

Är den planerade besökstiden olämplig och du inte kan närvara, om du har frågor om besöket eller om verksamheten upphört, kontakta undertecknad per telefon.

Hälsningar

«Handläggare_Handlaggare»

«Handläggare_Befattning»

Bilaga 2. Checklista utformad för hästgårdar

PROTOKOLL FÖR LANTBRUKSINSPEKTION

1. ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Stödsökande

Ansvarig/Närvarande		Org.nr/Pers.nr		
Gårdsnamn		Fastighet		
Adress		Företagsnamn		
Postadress		Telefon nr.	Mobilnr.	
Datum	Tid	E-post		
Anledning till inspektionen Rutininspektion Klagomål Anmälan		Inspektionen Aviserad Oanmäld		Inspektör

2. VERKSAMHETEN

UA = Utan anmärkning A =

Anmärkning

a) Allmänt om verksamheten

Allmän beskrivning av verksamheten (Eventuell SNI-kod, andel ekologisk odling)
Antal djur/djurenheter (DE)

Djurslag	Antal	Antal DE	Antal /DE	Summa DE
Mjölkkö (inkl. sinko)		1	1	
Kalvar 1-6 mån		0,16	6	
Övriga nöt		0,3	3	
Sugga ink smågris tom 12v		0,3	3	
Slaktsvin >12 v		0,1	10	
Häst ink föl tom 6 mån		1	1	
Värphöns > 16 v		0,01	100	
Unghöns < 16 v		0,005	200	
Slaktkycklingar		0,005	200	
Struts		0,067	15	
Kalkoner, Gäss		0,005	200	
Får, Getter > 6 mån		0,1	10	
Lamm, Killingar		0,025	40	
Mink		0,1	10	
Kaniner		0,01	100	
			Totalt	

b) Tillstånd/anmälan

Är verksamheten anmälnings- eller tillståndspliktig enligt MB? (MB 9 kap 6§, SFS 1998:899)

<p>Ja   Nej</p> <p>Tillstånd från Länsstyrelsen, datum:</p> <p>Anmäld till kommunen, datum:</p> <p>Saknar tillstånd/anmälan</p>
<p>Omfattas verksamheten av andra tillstånd, dispenser (förbränningsanläggning etc)?</p> <p>Ja, vad:</p> <p>Nej</p>

c) Eigenkontroll, certifiering (MB 26 kap 19§, SFS 1998:901)

<p>Finns dokumenterad egenkontroll? (t.ex. Miljöhousesyn, egen)</p> <p>Ja, vilken:</p> <p>Nej</p>
<p>Är verksamheten certifierad? (t.ex. IP Sigill, KRAV)</p> <p>Ja, vad:</p> <p>Nej</p>

d) Spridningsareal

Ägd areal	Åkermark:	Betesmark:
Arrenderad areal	Åkermark:	Betesmark:
Spridningsareal utanför verksamheten	Åkermark:	Betesmark:
<p>Markkartering</p> <p>Senaste markkarteringen gjordes år:</p> <p>Resultat av markkarteringen:</p>		

Åkermark: Mark som är lämplig att plöja och som kan användas till växtodling eller bete.

Betesmark: Mark som inte är lämplig att plöja men som kan användas till bete.

Spridningsareal: Åker och betesmark. Endast den del av betesmarken som motsvarar betets andel av djurens foderstat får räknas in i spridningsarealen. Mark som inte får räknas in i spridningsarealen är träda och mark där förbud råder mot spridning eller där spridning är olämplig t.ex. p.g.a. närhet till ytvatten eller vattentäkt.

e) Övrigt

Finns spannmålssilo, är några förändringar på gång i verksamheten etc.?

3. STALLGÖDSELLAGRING (SFS 1998:915, SJVFS 2004:62)

a) Typ av gödsel

Fastgödsel   Kletgödsel   Flytgödsel   Urin   Annat:

Ant: _____

b) Lagring av stallgödsel (Krav vid mer än 2 DE i genomsnitt på årsbasis (SJVFS 2004:62 4§))

Gödselplatta   Flytgödselbrunn   Urinbrunn   Lagun
Djupströbädd, utgödslingsintervall

mån: Container/vagn   Annat:

Finns beräkning över lagringsbehovet? (SJVFS 2004:62 4a-4b§§)   Ja   Nej

Hur är beräkningen gjord?   STANK

Egen beräkning

Annat:

Bedömning: UA   A   Ej aktuellt

Ant: _____

c) Lagringskapacitet stallgödsel (SFS 1998:915 6§, SJVFS 2004:62 4, 6-7§§)

Gödselplatta   Mått: _____ m²   Stödmur   Antal
sidor: _____ Höjd: _____

Urinbrunn   Mått: _____

m³   Svämtäcke   Tak   Annat: _____

Flytgödselbrunn   Mått: _____ m³   Svämtäcke   Tak

Annat: _____

Annat (t.ex. stall): _____ m³

Lagring på annan fastighet:

Fastighetsbeteckning: _____

Lagringskapacitet: _____ m³

Bedömning: UA   A   Ej aktuellt

Ant: _____

d) Urin- och/eller flytgödselbehållaren täcks av ett stabilt svämtäcke eller av annan täckning (*Återskapas snarast - flytgödsel max 14 dagar, urin max 7 dagar (SJVFS 2004:62 5a§, Allmänna råd)*)

Bedömning: UA   A   Ej aktuellt

Ant: _____

e) Urin- och/eller flytgödselbehållaren fylls på under täckning (*SJVFS 2004:62 5b-c§§*)

Bedömning: UA   A   Ej aktuellt

Ant: _____

f) Lagringsutrymmet för stallgödsel utformat så att ej avrinning eller läckage sker till omgivningen (*SFS 1998:915 7§, SJVFS 2004:62 Allmänna råd*)

Bedömning: UA   A   Ej aktuellt

Ant: _____

g) Tillfällig lagring i stuka (*SJVFS 2004:62 Allmänna råd*)

Bedömning: UA   A   Ej kontrollerat

Ant: _____

h) Kompostering i stuka (*SJVFS 2004:62 Allmänna råd*)

Bedömning: UA   A   Ej kontrollerat

Ant: _____

4. CISTERN

a) Uppgifter om cistern (NFS 2003:24 4 kap 1-2§§, 8 kap 6§, NFS 2009:3 8§)

Användning	Volym	Installerad år	Anmäld	Typ	Senast kontrollerad
			Ja Nej		
			Ja Nej		
			Ja Nej		
			Ja Nej		
			Ja Nej		
			Ja Nej		

(Kontrollintervall utanför vattenskyddsområde: S-cistern 6 år, Skyddad S-cistern och K-cistern 12 år, inom vattenskyddsområde halveras kontrollintervallet)

MSA: Överträdelse genom att inte genomföra återkommande kontroll. Överträdelse genom att inte anmäla installation, inte utföra installationskontroll eller revisionskontroll)

b) Placering (MB 2 kap)

Cisternen: Ovan mark I
 mark Inne Ute
 Rörledning: Ovan mark I mark
 Under tak: Ja Nej
 På hårt underlag Ja Nej
 Upphöjd: Ja Nej (Risk för korrosion)
 Påkörningsskydd Ja Nej
 Bedömning UA A Ej aktuellt

Ant: _____

c) Invallning/Dubbelmantling (MB 2 kap)

Cisternerna är: Invallad Dubbelmantlad Saknar
 invallning
 Vid invallning finns tak: Ja Nej

Volym invallning: _____

Bedömning UA A Ej aktuellt

Ant: _____

---

d) Överfyllnadsskydd (NFS 2003:24 5 kap 12-13§§)

Ja Nej

Bedömning UA A Ej aktuellt

Ant: _____

---

e) Spillberedskap

Droppskydd används Ja Nej

Absorbtiionsmedel finns Ja Nej

Bedömning UA A Ej aktuellt

Ant: _____

---

5. ÖVRIG KEMIKALIEHANTERING (MB 2 kap, KIFS 2008:2 2 kap 7-9§§)

Förvaring: Invallat I utrymme utan risk för läckage Annat:

Kemikalieförteckning finns: Ja Nej (lagkrav för verksamheter som omfattas av SFS

1998:901)

Säkerhetsdatablad: Ja Nej

Bedömning UA A Ej aktuellt

Ant: _____

---

6. AVFALL (SFS 2001:1063, NFS 2005:3)

a) Omhändertagande av farligt avfall (SFS 2011:927, 53, 55,60 §§, NFS 2005:3 5§)

Typ av avfall	Avfallsmängd ton/år	Transportör	Transportdok./anteckningar	Mottagare	Förvaring
Spillolja					
Oljefilter					
Batterier					
Lysrör					
Bekämpningsmedelsrester					
Skärande stickande					
Annat:					

*(Journalföring över farligt avfall: Vid uppkomst och ivägskickande av farligt avfall ska anteckningar föras om mängd/år, typ och vart det skickas. Sparas minst 3 år. Transport av farligt avfall: om annan transportör anlitas ska transportdokument finnas. Skyldighet för avsändaren att kontrollera transportörens och mottagarens tillstånd)
MSA: Överträdelse av att upprätta transportdokument.*

Kvitto finns för omhändertagandet: Ja Nej

Förvaringsutrymme: Invallat Utrymme utan risk för läckage

Bedömning: UA A Ej aktuellt

Ant: _____

b) Transport av farligt avfall sker i egen regi?

Ja Nej

Om "ja" finns anmälan eller tillstånd? (Transportanmälan enl. SFS 2011:927, 36,42 §§, gäller i 5 år)

Ja, giltigt t.o.m: _____ Nej

c) Övrigt avfall

Typ av avfall	Avfallsmängd ton/år	Transportör	Mottagare	Förvaring
Ensilageplast				
Storsäckar				
Plastdunkar				
Metall				
Kadaver				
Annat:				

Skyldighet för avsändaren att kontrollera transportörens och mottagarens tillstånd (SFS 2011:927,53§)

Bedömning: UA A

Ant: _____

d) Transporterar verksamheten själv mer än 10 ton eller 50 m³ per år övrigt avfall som uppkommit i egen verksamheten? *Under dessa mängder - ej krav på anmälan/tillstånd (SFS 2011:927, 36§). Undantag från tillstånds- och anmälningsplikt gäller för transport av djurkadaver och stallgödsel (NFS 2005:3 2- 3§§)*

Ja Nej

Om "ja" finns en anmälan eller tillstånd?

Ja, giltigt t.o.m: _____ Nej

7. RESURSANVÄNDNING (MB 2 kap 5§)

a) Uppvärmning

Uppvärmning sker med:

Värmepump, Typ: _____ Anmäld: Ja år: _____ Nej

El

Panna,

Storlek: _____ Bränsle: _____

Återbesök: Ja Nej Tillsyn kommer att ske i samband med rutinbesök

BILAGA 1

Spridningsareal med avseende på fosfor (gamla värden)

Djurslag	Antal	Schablonvärde djur/ha	Summa spridningsareal
Kor för mjölkproduktion (även sinkor och utslagskor)		1,6	
Kor huvudsakligen för uppfödning av kalvar (amkor och dikor)		2,3	
Kvigor, tjurar och stutar 1 år och däröver		4,6	
Kalvar under 1 år		5,8	
Får och getter		15	
Suggor i produktion		2,2	
Slaktsvin		10,5	
Värphöns		100	
Värphöns i bur (tillsats av fytas i fodret)		165	
Värphöns i frigående (tillsats av fytas i fodret)		150	
Unghöns		250	
Unghöns (tillsats av fytas i fodret)		365	
Slaktkycklingar		470	
Kalkoner, ankor och gäss		140	
Hästar		3	

Minkar, avelshonor		50	
		Totalt	

BILAGA 4

Spridningstidpunkter för stallgödsel fr.om. 1/1-2011

Ny

Spridningsregler för stallgödsel i Skåne, Blekinge och Halland												
Flytgödsel (pumpbar, ts-halt < ca 12 %)												
Växande gröda												
			Speciell teknik vid spridning									
Obevuxen mark			4 timmar				4 timmar					
Fastgödsel (stapelbar till 1 m höjd, ts-halt > 20 %)												
Växande gröda												
Obevuxen mark			4 timmar				4 timmar					
Kletgödsel (ej pumpbar, ts-halt ca 12-20 %)												
Växande gröda												
Obevuxen mark			4 timmar				4 timmar					
Urin (Urin och gödselvatten, ts-halt ca 2-3 %)												
Växande gröda												
Obevuxen mark			4 timmar				4 timmar					
Månad	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
	Totalt spridningsförbud											
	Tillåtet, speciell teknik för flytgödsel											
	Tillåtet, myllning (minst 5 cm) inom 4 timmar											
	Tillåtet före höstoljeväxter, max 60 kg lättillgängligt N, myllning inom 4 timmar											
	Tillåtet till övrig höstsädd men endast vid mer än 15% ler (lättilera), max 40 kg lättillgängligt N, myllning inom 4 timmar											
	Tillåtet med undantag för fjäderfägödsel, nedbrukning inom 4 tim											
												2011
	LÄNSSTYRELSEN I SKÅNE LÄN					LÄNSSTYRELSEN HALLANDS LÄN					Detta material har delvis finansierats med EU-medel	

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds un

Miljövet
Centrum
klimatfor
Ekologi
223 62 L